

Balaban Ya. R. Electronic educational protection support system as a new welded in the educational system

In article is intended to demonstrate the urgency of creating a unified system supporting the educational process in Ukraine. Analysis of research on distance learning allows us to conclude that this kind of training has arisen quite a long time and is improved together with scientific and technological progress. In our country, there is now dissonance between educational opportunities and the demands of modern society on the quality, methods and means of obtaining educational services.

The development of an information society depends on the speed of dissemination and the possibilities information processing. E-learning, which is now rapidly evolving, can improve these transfer and processing techniques.

The e-system developed by us to support the educational process at school is only the first step towards creating a coherent system that will cover all educational institutions in our country. This system is created taking into account the needs of teachers, students, parents, school administration. It is necessary to take into account the pedagogical conditions that will be implemented within the framework of the development to improve the quality of perception of information within the system. This system is a web resource (e-school), which is always accessible, which makes it possible to use it not only to expand the opportunities of the school, but also to prepare students for external testing.

The capabilities of the system we have developed are not limited to the delivery of educational materials to the e-school. The e-school allows parents to keep track of the success of their children, consult with the school administration, follow school news and many other important functions. Students can process teaching materials, independently assess the quality of material absorption, and if necessary, seek help from a teacher.

In this article the educational opportunities of the ION electronic school are fully revealed and the prospects for its further improvement are outlined.

Key words: *E-school, «ION», electronic support of educational process, electronic education, educational web resource, education system, distance learning, educational process.*

УДК 37.091.4Сухомлинський:37.015.31:17215:37.091.12.011.3-51

DOI <https://doi.org/10.31392/2311-5491/2019-69.4>

Березівська Л. Д.

ІДЕЇ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО ПРО РОЛЬ УЧИТЕЛЯ У ВИХОВАННІ В УЧНІВ ПАТРІОТИЧНИХ ПОЧУТТІВ У РУСЛІ РОЗБУДОВИ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

На основі аналізу педагогічних праць В. О. Сухомлинського розкрито його ідеї стосовно ролі вчителя у вихованні патріотичних почуттів учнів. У роботі зазначається, що формування любові та поваги до рідної землі – це важливий вектор навчально-виховного процесу, який дає можливість учням усебічно розвиватися та реалізовувати себе в дорослому житті.

Аргументовано, що виховання патріотичних почуттів має бути серцевиною освітнього процесу, де ключовою фігурою є вчитель, якому необхідно стати прикладом свідомого громадянина, який займає активну життєву позицію, знає історію свого народу, досконало володіє українською мовою задля формування у школярів високої патріотичної свідомості, почуття відповідальності за майбутнє країни, вірності й любові до Батьківщини, готовності служити їй, стати на її захист. Міркування видатного українського педагога, який працював в умовах радянської ідеології, не втратили своєї актуальності й у незалежній Україні в руслі розбудови нової української школи. Охарактеризовано методи та прийоми навчання, використовувані В. О. Сухомлинським у його педагогічній діяльності, які дають можливість учителю сприяти не лише накопиченню знань учнів, а й ефективному їх застосуванню в різних життєвих ситуаціях, виробленню основних загальних і предметних компетентностей, що є основою сучасної системи освіти. До найголовніших тверджень відомого педагога належать такі: на вчителя покладається відповідальна місія виховання в учнів любові до рідної землі, українського народу, його традицій і культури; школярі повинні усвідомлювати, що вони є відповідальними за майбутнє власної країни, її подальший розвиток; дієвими засобами виховання патріотичних почуттів є рідна мова та література, історія, казка, пісня, мистецтво, природа, що створюють необхідну психологічну атмосферу, яка допомагає збільшувати мотиваційний складник пізнання Батьківщини в усіх її сферах.

Ключові слова: *В. О. Сухомлинський, учитель, національно-патріотичне виховання школярів, патріотичні почуття учнів.*

Проблема патріотичного виховання учнів як майбутніх громадян суспільства має глобальний характер та є актуальною для всіх держав світу. Формування у школярів патріотичних почуттів, а саме любові до батьків, природи, мови й культури свого народу, до Батьківщини, є важливим складником освітнього процесу.

Сьогодні в незалежній Україні задекларовані мета, завдання, шляхи та форми національно-патріотичного виховання дітей і молоді у провідних освітніх документах (наприклад, Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді, Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року) [2; 3]. Так, у Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді поняття «патріотичне виховання» тлумачиться як «складник національного виховання, головною метою якого є становлення самодостатнього громадянина – патріота України, гуманіста й демократа, готового до виконання громадянських і конституційних обов'язків, до усядикування духовних та культурних надбань українського народу, досягнення високої культури взаємин» [2].

Одним зі стратегічних завдань освітньої сфери стало вдосконалення підготовки та перепідготовки кадрів, які займаються питаннями національного й патріотичного виховання дітей і молоді в системі освіти,

культури, спорту [1]. Педагогічна спадщина видатного українського педагога, дитячого письменника, директора Павлівської середньої школи В. О. Сухомлинського, незважаючи на те, що він працював в умовах радянської ідеології, є підвалиною для розбудови нової української школи, оскільки ґрунтується на таких загальнопедагогічних принципах, як дитиноцентризм, природовідповідність, культуровідповідність, гуманізм, індивідуальний підхід. Зазначимо, що нині актуалізуються також його філософсько-педагогічні ідеї про виховання патріотичних почуттів в учнів та щодо провідної ролі вчителя в цьому процесі.

Творчий доробок В. О. Сухомлинського – це предмет різноаспектних наукових пошуків українських і зарубіжних учених, таких як М. Я. Антоненко, Л. Д. Березівська, І. Д. Бех, Н. М. Бібік, А. М. Богущ, Л. С. Бондар, Н. А. Калініченко, М. М. Марусинець, О. Б. Петренко, Г. П. Пустовіт, О. Я. Савченко, О. В. Сухомлинська, В. Л. Федяєва, Е. Гартманн (Німеччина), А. Кокерілл (Австралія), Сяо Су (КНР), Х. Франгос (Греція) та інші. Ми також уже порушували питання щодо ідей педагога у процесі формування патріотичних почуттів у школярів [1]. Водночас більш ґрунтовного аналізу потребують його міркування стосовно ролі вчителя в патріотичному вихованні дітей і молоді задля їх осмислення в ході реалізації державної освітньої політики.

Мета статті – розкрити ідеї В. О. Сухомлинського щодо ролі вчителя у вихованні патріотичних почуттів учнів у ході розбудови нової української школи.

Для цього ми дослідили педагогічні праці В. О. Сухомлинського, зокрема його книги «Духовний світ школяра», «Як виховати справжню людину», «Павлівська середня школа», «Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості», «Розмова з молодим директором», «Серце віддаю дітям», «Сто порад учителів», «Щоб у серці жила Батьківщина» та статті «Могутній вихователь», «Про деякі сторони виховання радянського патріотизму», «Слово до спадкоємця» тощо.

Прогностичною є думка педагога про те, що в патріотичному вихованні найяскравіше виявляється проектування людини, адже далекоглядний вихователь, формуючи патріотичні почуття й переконання, орієнтується на майбутнє [8, с. 133]. В. О. Сухомлинський підкреслював, що вихователь повинен «творити патріотичний стрижень людини», тобто допомагати дитині побачити світ навколо себе, «почути музику рідної природи» [8, с. 133–134].

Василь Олександрович вводить і тлумачить термін «патріотичне бачення світу», яке, на його переконання, повинен формувати вчитель в учня. Останній у дорослому житті, пригадуючи своє дитинство, зможе побачити «то струнку тополлю біля дороги, то зелений луг із жовтими вогниками – квіточками кульбаби, то ніжні пелюстки вишневого цвіту», заплещивши очі, «почути далеку пісню, яка доноситься з луку, пісню про те, як доспіває жито, пісню про вітер у широкому полі» [8, с. 135–136].

Саме вчителю, на думку В. О. Сухомлинського, необхідно навчити дітей захоплюватися красою рідної землі, що є найемоційнішим джерелом любові до Батьківщини. Для цього педагог, наприклад, неодноразово йшов зі школярами на вершину кургану, щоб милуватися «красою землі, яка народила нас, де жили діди й прадіди, де нам судилося прожити життя, повторити себе в дітях, постаріти та піти в землю, яка народила нас» [10, с. 256].

Проникливими й актуальними є поради Василя Олександровича вихователям, він говорить: «Водіть дітей у поле, показуйте їм квіти нашого українського степу, відкривайте очі їхні на це багатоще, невичерпне джерело краси рідної природи. У наших польових і лугових вітках – не тільки краса природи, а й багатства рідної мови, рідного слова. Свою могутню творчу душу вкладав наш народ у назви квіток і трав, у казки й легенди, і в кожній із них – безцінні перлини рідного слова, діаманти фантастичних образів і втілених у слово картин» [14, с. 15]. Як бачимо, перед учителем постає відповідальне завдання – через природу прищепити дітям любов до рідної мови, літератури, казки, традицій.

Крім того, педагог має розвивати в учнів любов до української народної пісні. Василь Олександрович наводив приклад про те, як він разом зі школярами зробив із бузини сопілку та загравав мелодію української народної пісні про веселого пастушка, акцентуючи увагу на сприйнятті цього вчинку дітьми – вони також виявили бажання опанувати гру на музичних інструментах. Уже через декілька днів учні грали мелодії народних пісень, зокрема «Ой на горі та й жінці жнуть» [10, с. 71].

В. О. Сухомлинський у ході вчительської праці з'ясував, що пісня допомагає розкрити перед дитиною красу рідного слова. Він писав: «У пісні слово постає в усій своїй красі та поетичній принадності, мелодія доносить до дитячої душі тонкощі відтінків і пахощі рідного слова, всю глибину почуттів і переживань, вкладених народом у своє духовне багатство» [14, с. 32]. Тому педагог разом зі школярами співав українські пісні «Садок вишневий коло хати», «Ой, у полі вітер віє, а жито половіє» [14, с. 33].

У своїх працях Василь Олександрович порушував проблему значення рідної мови у вихованні та навчанні дитини. Випробуванням шкільною практикою, проте й нині актуальним є такий засіб формування патріотичних почуттів учнів, як написання ними під керівництвом учителя творів-мініатюр, що відкривають «багатство рідної мови», «велич, силу і виразність рідного слова». У Павлівській середній школі впродовж 4 років початкового навчання під керівництвом учителя кожен учень складав по 40–50 творів-мініатюр [10, с. 201–202, 206].

Педагог називав рідну мову «повноводною річкою», «поезією». Завдання вчителя, на його думку, полягає в тому, щоб відкрити її поетичну грань перед дітьми, і це найважче в патріотичному вихованні. За допомогою уроків життя слова необхідно назавжди зберегти в душах вихованців яскраві картини дитинства, за словами педагога, «провести нитки – тонкі й міцні – від кожного серця до великого та безсмертного – до народу, до його невичерпної духовної культури» [8, с. 136–137].

У зверненні до вчителів В. О. Сухомлинський висловив думку про те, що рідне слово є могутнім засобом виховання патріотичних почуттів школярів. Він писав: «Слово – це ніби та стежинка, прямуючи якою, дитина здобуває громадянську зрілість, осмислює, хто вона, якому народові, якій землі зобов'язана своїм життям і щастям. Тож ведіть дитину цією стежкою, відкривайте вікно у світ за допомогою рідного слова, доносьте до найпотаємніших куточків дитячих сердець музику та аромат найдорожчого духовного багатства народу – рідну мову» [14, с. 22]. Ці ліричні, проникливі, одухотворені описи актуальні й для сучасної педагогіки. Видатний педагог доводив, що в рідній мові «уособлюється та втілюється краса всього, що творить народ своїми руками для наших днів і для прийдешніх поколінь, – краса наших сіл і міст, краса ланів, засіяних повнозерною пшеницею, краса лісу, що підносить зелені віти назустріч сонцю в посушливих степах» [14, с. 22].

Василь Олександрович вважав, що вчителі повинні широко використовувати казку як засіб патріотичного виховання. Він аргументував цю думку тим, що наші діди й прадіди через казку (наприклад, «Солом'яний бичок», «Івасик-Телесик», «Три брати» тощо) передавали нащадкам свої заповіді, любов до рідної землі. Нині актуалізується думка педагога про казку як «благодатне джерело виховання любові до Батьківщини, яке нічим не можна замінити», як «творіння народу», як «духовні багатства народної культури, пізнаючи які, дитина пізнає серцем життя народу» [10, с. 177–178, 184].

У Павлівській середній школі В. О. Сухомлинський створив «кімнату казки» та ляльковий театр і драматичний гурток при ній. Аналізуючи організаційні та змістові основи її діяльності, він зазначав, що серед казок різних народів пріоритетними мають бути українські народні казки. Наприклад, учні під керівництвом учителя інсценували українську народну казку «Рукавичка». Ці та багато інших дієвих форм сприяли відтворенню, збереженню й передачі українських традицій, а отже, і формуванню патріотичних почуттів учнів.

Педагог вважав, що вчителі у процесі виховання молодого покоління мають спиратися на духовність народу, оскільки «у душах наших вихованців відбувається те, в ім'я чого ми взагалі переступаємо щодня поріг школи: від кожного дитячого серця простягаються тисячі ниток до того великого й вічного, ім'я якому – народ, його мова, культура, література, мистецтво, слава тих, хто пішов від нас, і прекрасне майбутнє нових поколінь» [8, с. 136].

Звичайно, діяльність школи великою мірою залежить від директора, його світоглядних орієнтирів і переконань. Так, Василь Олександрович як директор Павлівської середньої школи щороку в підсумковій доповіді аналізував проблему патріотичного виховання, намагався узагальнено представити результати роботи педагогічного колективу щодо формування у школярів «патріотичного бачення світу» та готовності до виконання обов'язку перед Вітчизною. «Що зроблено конкретно для того, щоб кожний клаптик рідної землі, кожний пагорбок стали рідними, дорогими для дитини?» – головне питання, над яким він розмірковував [9, с. 624].

В. О. Сухомлинський як учитель і як директор школи прагнув, щоб «на першому місці серед усього, що відкривається перед людиною в навколишньому світі, були святині Вітчизни – земля, густо полита кров'ю героїв; праця нових поколінь, одухотворені ідеї служіння народу; образи героїв, які віддали життя за те, щоб Вітчизна наша завжди сяяла в ореолі слави й величі» [11, с. 402–403]. Він радив педагогам для патріотичного виховання учнів здійснювати подорожі рідним селом, районом, областю та загалом Україною, створювати в кожному класі куточки бойової слави земляків, вивчати історію Батьківщини «як вічно живу силу, яка створює громадянина» [8, с. 139, 147, 149].

Висновки. Отже, у результаті аналізу педагогічних праць В. О. Сухомлинського та сучасних нормативних документів концептуального характеру крізь призму проблеми виховання в учнів патріотичних почуттів доходимо висновку про те, що ідеї видатного педагога стосовно ролі вчителя в цьому процесі є актуальними й нині. Так, на вчителя покладається відповідальна місія виховання в дітей любові до рідної землі, українського народу, його традицій і культури. При цьому дієвими засобами виховання патріотичних почуттів є рідна мова й література, історія, казка, пісня, мистецтво, природа.

Теорія та методика виховання патріотичних почуттів школярів, розроблена й упроваджена Василем Олександровичем у діяльність Павлівської середньої школи, підтверджує положення Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді (2015 р.), що саме вчитель реалізовує «в освітньому процесі принцип міжпоколінної наступності, який зберігає для нащадків зразки української культури, етнокультури народів, що живуть в Україні» [2].

Сьогодні на часі є звернення Василя Олександровича до вчителів: «Нехай роки дитинства й отрочтва ваших вихованців будуть роками пізнання Вітчизни» [11, с. 402]. Ми не піддавали глибокому аналізу випробувані у творчій шкільній практиці форми та засоби виховання почуття патріотизму в учнів, якими рясніють твори В. О. Сухомлинського, що може стати предметом подальшого наукового дослідження.

Використана література:

1. Березівська Л. Д. Василь Сухомлинський про джерела формування в школярів патріотичних почуттів. *Рідна школа*. 2016. № 7. С. 10–15.
2. Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді та методичних рекомендацій щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах : Наказ Міністерства освіти і науки України від 16 червня 2015 р. № 641 / Міністерство освіти і науки України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0641729-15> (дата звернення: 05.06.2019).
3. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80> (дата звернення: 05.06.2019).
4. Сухомлинський В. О. Духовний світ школяра. *Сухомлинський В. О. Вибрані твори* : в 5 т. Київ, 1976. Т. 1. С. 209–400.

5. Сухомлинський В. О. Могутній вихователь. *Сухомлинський В. О. Вибрані твори* : в 5 т. Київ, 1977. Т. 5. С. 495–499.
6. Сухомлинський В. О. Павлицька середня школа. *Сухомлинський В. О. Вибрані твори* : в 5 т. Київ, 1977. Т. 4. С. 7–390.
7. Сухомлинський В. О. Про деякі сторони виховання радянського патріотизму. *Сухомлинський В. О. Вибрані твори* : в 5 т. Київ, 1977. Т. 5. С. 29–35.
8. Сухомлинський В. О. Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості. *Сухомлинський В. О. Вибрані твори* : в 5 т. Київ, 1976. Т. 1. С. 55–208.
9. Сухомлинський В. О. Розмова з молодим директором. *Сухомлинський В. О. Вибрані твори* : в 5 т. Київ, 1977. Т. 4. С. 391–626.
10. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. *Сухомлинський В. О. Вибрані твори* : в 5 т. Київ, 1977. Т. 3. С. 7–279.
11. Сухомлинський В. О. Слово до спадкоємця. *Сухомлинський В. О. Вибрані твори* : в 5 т. Київ, 1977. Т. 5. С. 401–410.
12. Сухомлинський В. О. Сто порад учителеві. *Сухомлинський В. О. Вибрані твори* : в 5 т. Київ, 1976. Т. 2. С. 417–654.
13. Сухомлинський В. О. Формування комуністичних переконань молодого покоління. *Сухомлинський В. О. Вибрані твори* : в 5 т. Київ, 1976. Т. 2. С. 7–146.
14. Сухомлинський В. О. Щоб у серці жила Батьківщина. Київ : Знання, 1965. 80 с.
15. Сухомлинський В. О. Як виховати справжню людину. *Сухомлинський В. О. Вибрані твори* : в 5 т. Київ, 1976. Т. 2. С. 149–416.

References:

1. Berezivska, L. D. (2016). *Vasyl Sukhomlynskyi pro dzherela formuvannia v shkoliariv patriotychnykh pochuttiv* [Vasyl Sukhomlynsky about the sources of formation of patriotic feelings in students]. *Ridna shkola*, no. 7, pp. 10–15 [in Ukrainian].
2. Ministry of Education and Science of Ukraine (2015). *Pro zatverdzhennia Kontseptsii natsionalno-patriotychnoho vykhovannia ditei i molodi, Zakhodiv shchodo realizatsii Kontseptsii natsionalno-patriotychnoho vykhovannia ditei i molodi ta metodychnykh rekomendatsii shchodo natsionalno-patriotychnoho vykhovannia u zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladakh: Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 16 chervnia 2015 r. № 641* [On approval of the Concept of national patriotic upbringing of children and youth, Measures to implement the Concept of national patriotic upbringing of children and youth and methodical recommendations on national patriotic upbringing in general educational institutions: Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated June 16, 2015 № 641]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0641729-15> [in Ukrainian].
3. Cabinet of Ministers of Ukraine (2016). *Pro skhvalennia Kontseptsii realizatsii derzhavnoi polityky u sferi reformuvannia zahalnoi serednoi osvity «Nova ukrainska shkola» na period do 2029 roku: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 14 hrudnia 2016 r. № 988-p* [On approval of the Concept of realization of state policy in the sphere of reforming of general secondary education «New Ukrainian School» for the period up to 2029: Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine of December 14, 2016 № 988-p]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80> [in Ukrainian].
4. Sukhomlynskyi, V. O. (1976). *Dukhovnyi svit shkoliara* [The spiritual world of the schoolboy]. *Sukhomlynskyi V. O. Vybrani tvory* (in 5 vol.). Kyiv, vol. 1, pp. 209–400 [in Ukrainian].
5. Sukhomlynskyi, V. O. (1977). *Mohutnyi vykhovatel* [Powerful educator]. *Sukhomlynskyi V. O. Vybrani tvory* (in 5 vol.). Kyiv, vol. 5, pp. 495–499 [in Ukrainian].
6. Sukhomlynskyi, V. O. (1977). *Pavlyska serednia shkola* [Paul's High School]. *Sukhomlynskyi V. O. Vybrani tvory* (in 5 vol.). Kyiv, vol. 4, pp. 7–390 [in Ukrainian].
7. Sukhomlynskyi, V. O. (1977). *Pro deiaki storony vykhovannia radianskoho patriotyzmu* [Some aspects of the upbringing of Soviet patriotism]. *Sukhomlynskyi V. O. Vybrani tvory* (in 5 vol.). Kyiv, vol. 5, pp. 29–35 [in Ukrainian].
8. Sukhomlynskyi, V. O. (1976). *Problemy vykhovannia vsebichno rozvynenoï osobystosti* [Problems of upbringing of a well-developed personality]. *Sukhomlynskyi V. O. Vybrani tvory* (in 5 vol.). Kyiv, vol. 1, pp. 55–208 [in Ukrainian].
9. Sukhomlynskyi, V. O. (1977). *Rozмова z molodym dyrektorem* [Talking to a young director]. *Sukhomlynskyi V. O. Vybrani tvory* (in 5 vol.). Kyiv, vol. 4, pp. 391–626 [in Ukrainian].
10. Sukhomlynskyi, V. O. (1977). *Sertse viddaiu ditiam* [I give my heart to the children]. *Sukhomlynskyi V. O. Vybrani tvory* (in 5 vol.). Kyiv, vol. 3, pp. 7–279 [in Ukrainian].
11. Sukhomlynskyi, V. O. (1977). *Slovo do spadkoiemtsia* [A word to the heir]. *Sukhomlynskyi V. O. Vybrani tvory* (in 5 vol.). Kyiv, vol. 5, pp. 401–410 [in Ukrainian].
12. Sukhomlynskyi, V. O. (1976). *Sto porad uchytelevi* [One hundred tips for the teacher]. *Sukhomlynskyi V. O. Vybrani tvory* (in 5 vol.). Kyiv, vol. 2, pp. 417–654 [in Ukrainian].
13. Sukhomlynskyi, V. O. (1976). *Formuvannia komunistychnykh perekonan molodoho pokolinna* [Formation of communist beliefs of the young generation]. *Sukhomlynskyi V. O. Vybrani tvory* (in 5 vol.). Kyiv, vol. 2, pp. 7–146 [in Ukrainian].
14. Sukhomlynskyi, V. O. (1965). *Shchob u sertsii zhyla Batkivshchyna* [So that the Motherland lives in the heart]. Kyiv: Znannia [in Ukrainian].
15. Sukhomlynskyi, V. O. (1976). *Yak vykhovaty spravzhniu liudynu* [How to educate a real person]. *Sukhomlynskyi V. O. Vybrani tvory* (in 5 vol.). Kyiv, vol. 2, pp. 149–416 [in Ukrainian].

Berezivska L. D. V. O. Sukhomlynsky's ideas on the role of the teacher in students' patriotic education feelings of the new Ukrainian school

On the basis of the analysis of pedagogical works of V. O. Sukhomlynsky his ideas concerning the role of the teacher in patriotic education feelings of students are revealed. Formation of love and respect for the native land is an important vector of the educational process, which enables students to fully develop and realize themselves in adulthood. It is argued that the education of patriotic feelings should be at the heart of the educational process, where the key figure is a teacher who needs to become an example of a conscious citizen, who takes an active life position, knows the history of his people, is fluent in Ukrainian for the formation of schoolchildren, for the future of the country, loyalty and love for the Motherland, readiness to serve her, to stand up for her. The considerations of a prominent Ukrainian teacher, who worked under the conditions of the Soviet ideologue, have not lost their relevance and nowadays in independent Ukraine in the course of building a new Ukrainian school. The methods and methods of teaching used in his pedagogical activity V. O. Sukhomlynsky allow the teacher not only to promote the accumulation of students' knowledge, but also their effective application in different life situations, to develop basic general and subject competences that are the basis of the modern education system. The main statements are as follows: the teacher is entrusted with the responsible mission of educating the students in the love of their native land, the Ukrainian people, their traditions and culture; students should be made aware that they are responsible for the future of their own country and its further development; effective means of nurturing patriotic feelings are native language and literature, history, fairy tale, song, art, nature, which create the necessary psychological atmosphere that helps to increase the motivational component of knowledge of the Motherland in all its spheres.

Key words: V. O. Sukhomlynsky, teacher, national-patriotic upbringing of students, students' patriotic feelings.